D·N
13/8 1954

Vilhelm Moberg, justitiekanslern och strafflagsförslaget

Författaren Vilhelm Moberg har först sin avresa till USA förklarat att i Sverige blir det till och med förbud mot att kritisera myndigheterna. Han stöder sig i ett inlägg i Vecko-Journalen på ett yttrande om det första året avgivna förslaget till brottsbalk från justitiekanslerns sida. Denne skriver enligt Mobergs ovissertligt förkortade version:

"Straff bör inträda inte blott för förtal av myndighet eller allmänt organ utan även för varyktande av dem samt för förolämpningar, som stär varyktande nära. Om på tal om vissa myndigheter ordas om ruttenhet inom förvaltningen eller om korruption som alltmer breder ut sig bland det allmännas organ, torde förtal inte föreligga, men däremot påstående som är ägnat att undergräva aktningen för åsyftade myndigheter och som alltjämt bör förankra straff."

Moberg kommenterar att straffrättskommittén tycks ha utgått från "Det gamla riket" med dess satiriska förslag till "skandalskyddslag"; i dess första paragraf heter det: "Om ämbetsman i rikets tjänst må inte påstås eller uppgivas något som skäligen kan befaras göra honom ovärdig det förtroende och den aktning som han i och för sitt ämbete äger laglig rätt att åtnjuta." JK:s yttrande, och Mobergs paragraf är onekligen rätt lika; straffrättskommittén har emellertid i varje fall inte kunnat plagiera Moberg, dess förslag är daterat april 1953.

För att begripa saken är det emellertid nödvändigt att stanna vid de tekniska termer som JK använder i anslutning till kommittéförslaget. I dess tredje kapitel föreslås en ny utformning av bestämmelserna om ärekränkning. Man skiljer på tre former: förtal, då någon lämnar ogrundad uppgift angående gärning eller omständighet som är nedsättande för en annans anseende; varnyrkande, då sådan uppgift lämnas, vare sig den är ogrundad eller ej, om det ej är "påkallat av allmänt eller enskilt val och ej heller eljest försvarligt med hänsyn till de omständigheter, under vilka det skedde"; förolämpning, som innebär kränkning av annans ära "genom smädligt yttrande eller skymfligt beteende eller eljest på annat sätt". Här finns det blott skäl att diskutera de båda förstnämnda formerna av ärekränkning, förtal och varnyrkande. De föreslagna bestämmelserna har utsatts för kritik i remissyttrandena, som på flera punkter verkar starkt grundade.

Vad som i detta sammanhang är det väsentliga är emellertid att när det gäller juridiska personer och myndigheter är generellt endast förtal straffbelagt enligt förslaget; varnyrkande har inte upptagits som brott (t. ex. i tryckfrihetsförordningen). Nu kan naturligtvis diskuteras i vad mån förtal i detta fall bör vara straffbelagt. Men i själva definitionen på förtal ingår att det skall vara fråga om ogrundade uppgifter. Vidare fastslås i straffrättskommitténs motivering att "med uttrycket ogrundad uppgift avses uppgift för vilkens riktighet tillräckliga grunder ej anförts eller där de grunder som åberopats visats vara ohållbara. För att närmare klargöra denna innebörd har i lagtexten uttryckligen angivits att straffbarhet föreligger vid gärningsmannen underlåtit skäliga mått och steg för att försvissa sig om uppgiftens sanning eller eljest saknade tillräcklig grund att hålla den för sann". Den som förtalar är inte "nödvändigtvis" skyddad därför att han trott uppgiften vara sann, men om han haft rimliga skäl att tro på uppgiften torde han vara straffri. Straffrättskommittén har alltså icke föreslagit en bestämmelse av den art som Moberg förutsätter.

JK:s yttrande är emellertid minst sagt betänkligt. Det borde enligt JK vara straffbart att lämna sanna förklarande uppgifter om myndigheter, såvida ej detta är "påkallat av allmänt eller enskilt val och ej heller eljest försvarligt". Då en stor del av den svenska pressen trots regeringens hemställningen givit grund till riktiga uppgifter om myndigheternas handläggning av Haijaktningen, om Wennerström-affärer under de senaste åren, borde alltså enligt JK denna upplysningsverksamhet ha kunnat bestraffas; man skulle ha kunnat totalt skydda de ansvariga genom att omedelbart skrida till åtal. Ty att resonemanten om "allmänt eller enskilt val" inte innebär någon betryggande garanti för att tillräckliga fakta om myndigheternas handläggande lär vara uppenbart; hur skall en bevisning på den punkten kunna presteras? Ja, JK tycks rent av utgå från att "val som är ägnat att undergräva aktningen för... myndigheter" över huvud bör straffbeläggas; så anser en myndighet gör något galet skulle det enligt denna grundsats förtigas.

Vilhelm Moberg har alltså, dess bättre, orätt då det gäller straffrättskommitténs förslag. Han har däremot skrämmande rätt i fråga om JK:s yttrande. JK har — det är ingen överdrift — helt enkelt på allvar framfört de tankar som Moberg kastat fram som bloddig satir. Det är otroligt — men i så förhåller det sig.

Skatteförenklingen och dess kostnader

Kommentarerna till förslaget om enklare taxering har varit förvånansvärt samstämmiga. Man har priisat utredningsmännens tekniska lösning och kritiserat deras alltför långt drivna förskiftiget beträffande avdragssummornas storlek. Härjämte har man ställt sig undrande inför de reformer som föreslagits beträffande kommunalskatteavdragen och folkpensionsbeskattningen. Finansministern, som för övrigt i samband med förslagets framläggande framförde i stort sett samma synpunkter som sedan skilda pressorgan, bör inte ha svårt att finna en för alla grupper acceptabel lösning; att med höjande av särskilt förvärvsavdraget och försäkringsavdragen (både det schablonmässiga och de högsta tillåtna) godta utredningens tekniska lösning. Problematisk torde endast folkpensionerna skattefrihälning bli. Skäligt sett bör denna enighet vara en tillgång för hr Skölds Politiset är det naturligtvis annorlunda. Att göra förenklingarna i taxeringen till ett slagnummer i valdebatten — såsom han uppenbarligen tänkt sig — blir inte lätt när så gott som alla nickar bifall.

Hr Sköld kommer väl ändå att göra så gott han kan. Taxeringsreformen är ju hans alternativ till den allmänna skattelättnad som oppositionen krävt. I sitt senaste politiska anförande sökte finansministern också visa att skattesänkningseffekten var ungefär densamma: 200 miljoner mot 250 vid en 10-procentssänkning.

Dessa siffror är fullständigt missvisande. Om reformen kostar i det närmaste 200 miljoner, betyder det nämligen inte att skatterna sänks lika mycket. Blott 112 — enligt utredningens beräkningar — skulle ju gälla statsskatten; de 85 miljoner som kommunerna skulle gå miste om måste på ett eller annat sätt tas igen, genom höjd kommunal beskattning eller genom att eljest möjliga sänkningar av kommunalskatterna uteblir. Även om man godtar utredningens beräkningar, blir skattesänkningseffekten således längre mindre än hälften jämfört med oppositionens krav — vilket ju för övrigt inte är något alternativ till hr Skölds reform, utan avsett att genomföras tillsammans med taxeringsförenklingen.

Nu synes till råga på allt utredningen ha räknat kostnaderna klart i överkant. En framstående försäkringsman, dr Tage Larsson, har i Dagens Nyheter pekat på vissa egendomligheter i utredningens beräkningar, ägnade,* enligt dr Larsson, att i stort sett fördubbla kostnaderna för statsverket. Det är klart att de osäkra faktorerna är många. Att utredningen öververderat kostnaderna är emellertid klart. Särskilt uppenbart är detta på två punkter. Dels har den inte tagit tillräcklig hänsyn till att "skattebortfallet" genom förvärvsavdraget på 100 kr. gäller en stor grupp ökomstagare som inte heller enligt nuvarande system betalar skatt och beträffande vilken statskassan således inte gör någon förlust. Dels har utredningen i sina beräkningar utgått från samma marginalskatt för nu skattebetalande folkpensionärer som för enligt förslaget utan avdragsrätt avgiftspliktiga inkomsttagare i arbetsför ålder — det är obegripligt att utredningen kunnat göra ett så grovt misstag.

Kostnaderna för statskassan och därmed skattelättnaden blir väsentligt lägre än de 112 miljoner som utredningen har räknat med. Beträffande kostnaderna tillkommer därutöver en mycket viktig sak. Taxeringsförenklingen för den stora massan av inkomsttagare ger nyinhetsmaa ersatser att på ett helt annat sätt än hittills specialgranska grupper med särskilda möjligheter att undgå en del av sin beskattning. Hur stor återbäring detta arbete för ökad rättvisa i beskattningen kommer att ge är givetvis oskärt. Att det gäller stora summor är emellertid klart — det har inte minst den senaste tidens många avslöjanden av skattefiffel visat. Nettokostnaderna för reformen blir således betydligt mindre än den skattelättnadsoffert som uppnås. Dessutom finns stora möjligheter att inom själva taxeringsorganisationen göra betydande besparingar även utanför schablontaxeringens ram.

Det finns utrymme inom utredningens egen kostnadsram för riktig och ändamålsenlig avvägen, för en schablonisering som verkligen befriar den överväldigande majoriteten av inkomsttagarna från deklarationsbesvären. Med tanke på den återbäring som kan väntas utgör reformen inte heller — så som hr Sköld hävdar — något avgörande hinder för en allmän skattelättnad.

PRESSGRANNAR

I Sverige skulle förmodligen en underlig politisk geografi bli resultatet av majoritetsval, framsett hur det svåra problemet med valkretsarnas uppdelning kunde lösas, skriver Arbetarbladet (s) i polemik mot Morgon-Tidningen, som vill ha majoritetsval:

I stora delar av landet, i Norrland och Svealand, skulle troligen uppstå en ensidig socialdemokratisk representation. Större delen av riket skulle riskera bli utan representation för breda medborgarskikt, från hantverkaren, affärsman ända till arbetaren. Att utjämna dessa brister, kanske på värkstaden och Småland, blev det i gengäld så mycket svårare att placera representanter för arbetarna. Hur riskabelt ett majoritetsval är, framgår av att Socialdemokraterna i Stockholms stad och län vid 1952 års val till andra kammaren fick 49,8 procent av rösterna men 70 procent av mandaten.

Ledamöter klara i utredningsrådet

Tillförordnade finansministern, statsrådet Nordenfalm, har förordnat ledamöter och suppleanter i det beslutade utredningsrådet som från 1 augusti skall fungera som gemensamt organ för delegationen för överlåggningar rörande den ekonomiska politiken — samarbetsdelegationen — och nämnden för planering av ekonomiska stabiliseringsåtgärder.

Till ledamöter har förordnats: chefen för konjunkturinstitutet, professor Erik Lundberg, fil. dr R. Meidner, fil. lic. A. H. Nilstein, fil. dr J. Wallander och fil. lic. H. Åstrand. Suppleanter blir för Lundberg docent P. T. I. Ohlsson, för Meidner fil. kand. T. Ekström, för Nilstein fil. mag. T. Wallén, för Wallander docent R. Bentzel samt för Åstrand sekr. dr L. Hjelm.

Utredningsrådet har till uppgift att samråda med konjunkturinstitutet och näringslivets utredningsinstitut, som ju redan sedan en tid arbetar på sådana underlag som behövs för att kunna bedöma den ekonomiska utvecklingen och de ekonomiska åtgärdernas verkningar. Rådet skall också följa och bedöma den ekonomiska utvecklingen och de ekonomiska åtgärdernas verkningar. Rådet skall också följa och bedöma den ekonomiska utvecklingen och de ekonomiska åtgärdernas verkningar. Rådet skall också följa och bedöma den ekonomiska utvecklingen och de ekonomiska åtgärdernas verkningar.

dagen kom att se ut är svårt att säga, emedan ej på en vädig sida socialdemokratisk majoritet i storstäderna och industriorterna har försäkrige i bedömningen. Men säkert är att fördelningen skulle bli enstigare och geografiskt mer slumpartad. Det måste betyda, att demas berättigade intressen på avvägd representation skulle bli proportionellt tillgodosedda. Vi tror också att MT i någon mån överskattar "det personliga" elementet vid majoritetsval. "I åtskilliga kretsar är bättre därvid mellan väljare och kandidater är obestridligt, men detta gäller i de båda valmotiverna på denna punkt kan knappast anses avgörande.

Majoritetsvalens ökade chans till personlig kontakt har sin baksida som inte får glömmas:

Avskräckande exempel härpå kan i mångå hänseen från USA:s politiska liv. Det slags personliga kontakt som gör riksdagsmannen till en vindbjörd för de lokala vindarna må alla milda makter bevara oss från. Då blir i stället partiernas framtidande roll faktiskt en styrka i vårt offentliga liv. Detta sagt med någon blick för den schablonisering och bristande nyansering som hotar följa med starkt utvecklat partivälv. Ser man riksdagen som en mångsidig representation för svenska folket, både socialt och geografiskt, som ett brygglat och kunnigt tvärsnitt av nationen, och kan man undvika att driva proportionalismen in absurdum, bör denna valmetod även framgent fungera fullt tillfredsställande.

Man bör i detta sammanhang inte glömma bort frågan om regering avsominieringsförfarandet inom partierna.

Styrkan i folkpartiets valmanifest ligger icke däri att olika folkgrupper utlovas favörer och förmåner, utan i dess håvdande av grundläggande principer om frihet och rätt, om en utbyggd demokrati, lika för alla, skriver Karlstads-Tidningen. (fp)

De svenska partierna lever knappt på något primitivt stadium av demokrati, för de måste vara försiktiga med löften. Om man inte lovar guld och gröna skogar, bidrag här och underhåll där, så måste det ändå ställas i utsikt favörer av annat slag. I detta avseende är partierna likadana, och därom är inte mycket att säga. Väljarna vill ha det så, och därtill måste partierna ta hänsyn.

Så är länge. Men man tar inte miste på de tecken, som därvid bjuder en ny tid. Väljarna har börjat tröttna på den politiska lösttegivningen, en gång friedli och sedermera driven hårt när till sin fulländning av socialdemokraterna. Man har alltmer börjat inse, hur mycket värda dessa löften har varit. I kapp med de på partimarknaden uppaktionerade förmånerna har utgifter och andra omkostnader stigit. Så värst mycket mer blir inte över nu än förr. Var det detta vi blev lovade?

Folkpartiet kräver en allmän skattesänkning och därutöver extra lättnader för mindre inkomsttagare, heter det i valmanifestet. Det utlokar Morgon-Tidningen (s) på sitt speciella sätt:

Valet i år gäller stadsfullmäktige. Det är alltså kommunalskatten som står i centrum. Så var det även för fyra år sedan. Också då de kunglorde folkpartiet i braskande ordalag sin avsikt att sänka skatten. Väsentligen mödde de borgerliga oppositionspartierna inte häftigt av antalet avgivna röster, men valmotoden gav dem majoritet i Stockholms stadsfullmäktige. Det blev regimskifte och i spetsen för sitt vill sammansvetsade högerfalkparti marscherade styvordige finansborgarrådet Bergvall in i Stadshuset. Men som alla vet blev det inte skattesänkning. Det blev skattehöjning.

Det är utmärkt att Morgon-Tidningen (s) gör denna sammanställning, ty därigenom tyckes grunden undan för ett av socialdemokratins kärnate propaster. Vanligen brukar ju lässare av manifestet kan omedelbart konstatera att kravet på skattesänkning är gemensamt för och inte kommunalskatten. Det är alldeles riktigt som Morgon-Tidningen skriver att så var det också för fyra år sedan då folkpartiet i valrörelsen hänvisade till det skattesänkningsförslag som på vårens framlagts i riksdagen. Men sedan har folkpartiets skattesänkningskrav i den socialdemokratiska propagandan förvandlats till att gälla kommunalskatten i Stockholm — precis samma glidning som vissa oförsiktigt gjorde sig skyldig till även i år då väljarna har dokumenten i hand.

Militärallianser på Balkan mellan Jugoslavien, Grekland och Turkiet förutser att uppmärksammas i Norden, framhåller Information. Det faktum att Tito tar steget från leninismen till samarbete med Västern innebär att man i god tid kan koordinera försvaret i ett viktigt strategiskt område, påpekar tidningen. Balkanpakten stater intar en strategisk ställning som i mycket påminner om Nordens: Sovjets väg till Medelhavet går genom Dardanellerna liksom vägen från Österssjön går genom Greund.

Ligheden mellem de tre Balkanlande og Skandinavien gaar dog videre end til de strategiske problemer og de fælles forsvarsinteresser. Der er udenrigspolitiske paralleler som giver den nye pagt et perspektiv af særlig interesse for os. Pagten er alutlet mellem to medlemmer af Atlantpagten og en stat, der staar udenfor denne organisation. Af de tre nordiske kernelande er som bekendt ogsaa to medlemmer af NATO, mens et tredje og det stærkeste staar udenfor.

Balkan-pagten er en udenrigspolitisk konstruktion, der viser, at et land kan slutte en militærallianse med mabostater, som let har fælles forsvarsinteresser med, uden at det behøvre at tilslutte sig den store atlantiske organisation.

"OVANLIG OCKERTAKTIK"

Riksåklagaren fordrar höjt Lundquiststraff

Riksåklagaren har till högsta domstolen fullföljt talan i sju punkter, i vilka hovrätten ogillade åtalet mot Axel och HD icke skulle finna Lundquist förvunnen till ansvar för andra brott än dem han fällts till ansvar för av hovrätten, yrkar RA att straffet väsentligt skall skärpas. Omständigheterna vid de brott, varom hovrätten funnit Lundquist övertygad, — främst hans utnyttjande av det förtroende som mött honom i hans egenskap av domare — lider brottens framstå som synnerligen svåra, säger RA.

Rådhusrätten, som dömde Lundquist till straffarbete i två år och två månader, biföll åklagarens talan i nio av de 18 åtalspunkterna, men hovrätten, som utdömde straffarbete ett år och tre månader, gillade åklagarens talan endast i fem av punkterna. I båda instanserna förklarades han avsatt.

Beträffande talan om ansvar för ocker mot fru Hildur Malmberg och skriftställare Sigurd Möller har hovrätten i båda fallen funnit uttryckt att Lundquist gjort sig skyldig till ocker, men ansett att brotten ej kan anses kvalificerade och på samma grund avkänt straff förenligt. Enligt RA:s mening syns riktigheten av denna hovrättens bedömning av brottens svårighetsgrad kunna sättas i fråga.

Ovanlig taktik

Den åklagaren i målet tidigare framhållit är det fråga om uppenbade ockerbrott, varvid Lundquist tillämpat ett speciellt tillvägagångssätt. I den vanliga ockersituationen uppsöker låntagaren ockraren och är därvid beredd att få vidkännas ockervilla. I föreväranda fall har Lundquist genom av honom anlitade personer, vilka enligt utredningen funnit är att bedöma som bedrägeri under synnerligen förvärvande omständigheter. Alternativt göres gällande, att gärningen innefattar trolöshet mot huvudman under synnerligen förvärvande omständigheter. Hovrätten både här ogillat yrkandena.

En annan av de punkter, i vilka RA fullföljer talan gäller bedrägeri mot direktör Helmer Tessen. Här gör RA i första hand gällande, att den åtalade gärningen innefattar ett sommaren 1940 mot Tessen under synnerligen förvärvande omständigheter försövt bedrägeri. I andra hand görs gällande att gärningen är att bedöma som trolöshetsbrott.

Vad därefter angår ansvarstalan för försök till anstiftan av grov mened framhåller RA att det efter dåvarande borgmästare Fants ingripande måste ha stått klart för Lundquist att rättegångens fortsättande skulle medföra avsevärd risk för att hans mellanhavande med Tessen skulle ingående undersökas och hans brottslige förfarande upptäckas. Det måste med hänsyn härtill hållas för visst att Lundquists beslut att förlika målet och därmed hans tillhalsträdande från försäkret till anstiftan av meneed berott på att Fants ingripande väsentligt mera riskfyllt att utföra än han föreställde sig.

SAS inskränker Londontrafiken

SAS kommer tillfälligt att lägga ned linjen Stockholm—Göteborg—London under vinterperioden den 31/10—16/4 i samband med att den totala flygtrafiken mellan Skandinavien och England skärs ned till åtta fluger i veckan vardera för SAS och engelskt flyg.

Beslutet innebär att vardera Stockholm, Oslo eller Köpenhamn får daglig förbindelse med London. Göteborg blir under mer än fem månader utan direkt förbindelse med London. Morgonlinjen mellan Göteborg och Stockholm berörs inte av inskränkningarna, utan fortsätter i vinter efter en god sommarsäsong. Den direkta New York-linjen till och från Göteborg har under tiden april—juli givit gott resultat med en ökning av passagerarantalet på 65 procent jämfört med i fjol. Denna linje kommer programenligt inte att flygas i vinter, men återupptas till våren.

Om utvecklingen fortsätter i samma takt som hittills, har man förhoppningar om att denna linje skall kunna trafikeras året om från och med 1955.

Den tillbyggnad av stationshuset på Torslanda i Göteborg som påbörjas den 1 september beräknas vara klar i april nästa år och ger flygplatsen bättre resurser att ta hand om Göteborgs egna direkta flygförbindelser. (DN, Göteborg.)

DAGENS NYHETER

TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon 22 40 00
för riksanslutni 22 40 20
Telegramadress: Dagenyheter
Postgiro-kkto (för annonser) nummer 71617 (för prenumeration)

Chefredaktör: Herbert Tingsten (Träffas säkrast kl. 12.30—14.30)
Politisk huvudredaktör: Leif Ahlberg
Redaktionschef och ansvarig utgivare: Sten Hedman

Dagens Nyheters Aktiebolag: Verkst. direktör: Helge Hellbom

PRENUMERATIONSPRISER
A — Stockholmsupplagan

	Stor-Stockholm	Övriga tidningsområde landet
Månad ..... kr.	6:59	6:—
Kvartal ..... kr.	19:—	17:50
Halvår ..... kr.	37:50	34:50

ANNONSPRISLISTA
daterad 1/1 1954 tillhandahålles på begäran.

Från starten nr 30074
Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm 1954.

När fick Er fru en blomma sist?

HYLLOR
praktiska konstruktioner för kontor arkiv bibliotek laboratorier butiker privatinredn.

Sparrings
Försäljningsavd.
Karlavägen 89 — Stockholm
Tel. 67 36 50 — 67 76 75 — 67 76 81

Utnyttja vindsutrymmet
det kan bli en utmärkt barnkammare
Svita-fönstret är ett specialfönster, som löser alla problem med hänsyn till dagsljus och luft till vindsutrymmena. Utan att behöva bygga dyrbara vindskupor, kan man med Svita-fönstret skapa nya möjligheter för just det extrarum, Ni behöver. Begär alla upplysningar från oss.
AB SVENSKA ICOPALFABRIKEN
MALMÖ
SVITA-FÖNSTRET
snyttar för ljusa vindsutrymmen
I lager hos
AB JULIUS SLÖÖR
STOCKHOLM, tel. 22 78 00

Så ren blir bara en Surf-tvätt...

...renare än Ni drömt om

Bara det bästa är gott nog när det gäller familjens yngsta, bara det renaste rena. Därför tvättar mor alltid i Surf, för hon vet att renare och vitare tvätt än den som Surf ger henne, det kan hon inte drömma om.

Surf gör verkligen tvätten renare

Surf går på djupet, det drar ut varje spår av smuts ur kläderna, även den som vanliga tvättmedel inte når på. Ja; Ni vet inte vad ren tvätt är, förrän Ni tvättar i Surf — se bara på tvättvattnet så förstår Ni att Surf är effektivare.

Vita, milda Surf

är ett härligt tvättmedel, det säger de husmödrar som prövat det och som nu inte skulle drömma om att använda något annat. Gör som de — låt drömmen om renare tvätt på lättare sätt bli verklighet med Surf!

Ingen blötläggning
Ingen avhärdning
Lättare sköljning

Surf tvättar lättare. Ni slipper blötlägga och Ni behöver inte avhärda tvättvattnet. Surf tvättar lika bra i alla vatten, ty tvålfria Surf *kan* inte bilda skadlig kalktvål.

Surf gör också tvätten lätt att skölja — två sköljningar i rikligt med vatten räcker.

Surf är mält och skonsamt. Men det är alltid bra — särskilt för personer med torr och ömtålig hud — att noga skölja och torka händerna varje gång man haft dem i någon slags tvättlösning.

Renare tvätt på lättare sätt

AB Sunlight, Nyköping SI 22-4003-54

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.